

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. II. An & quæ libertas ad humanorum actuum moralitatem, seu ad meritum & demeritum requiratur?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

necessitatem divinæ motionis, & gratiæ liberum arbitrium applicantis, excluderet. Secundò, quia existimabant voluntatem hominis lapsi esse in perfecto equilibrio, sicut erat in statu innocentia, & æquè pronam in bonum ac in malum; subindeque negabant liberum arbitrium per peccatum Adami fuisse attenuatum & debilitatum, & ratione concupiscentiæ magis propensum ad bonum delectabile contrarium rationi, quàm ad bonum honestum & rationi consonum; ut refert Divus Prosper in Epistola ad Augustinum, ubi Massiliensium errores referens, ait: *Putant ut quia prævaricator ideo dicitur non obedisse, quia noluit, fidelis quoque non dubitatur ob hoc devotus fuisse, quia voluit: & quantum quisque ad malum, tantum habeat facultatis ad bonum, parique momento animum se ad vitia vel virtutes movere.* Tertio, illam libertatem reprobavit Augustinus, quia Julianus & alij Pelagiani liberum arbitrium generatim desinebant per potestatem bene vel male agendi; cum tamen libertas generaliter sumpta, prout abstrahit à Deo & creaturis, & à Beatis ac viatoribus, id non postulet, sed sufficiat indifferentia ad agendum hoc vel illud bonum, ut infra declarabimus. Non negabat tamen S. Doctor libertatem indifferentiæ, temperatam subiectione ad Deum, & indigentem ad operandum motione divinâ, & gratiâ applicante; atque ratione concupiscentiæ ad malum propensam, subindeque per peccatum originale debilitatam. Item non negabat potentiam ad peccandum reperiri in viatoribus non confirmatis in gratia, sed tantum negabat eam ingredi essentiam & rationem formalem libertatis. De quo infra.

ARTICVLVS II.

An & que libertas ad humanorum actuum moralitatem, seu ad meritum & demeritum requiratur?

S. I.

Duplici conclusione difficultas resolvitur.

169. **D**ico primò: Ut actus nostri sint boni vel mali moraliter, laudabiles aut vituperabiles, meritorij vel demeritorij, non sufficit spontaneitas seu libertas à coactione, sed requiritur libertas indifferentiæ.

Conclusio est certa de fide, & opposita sententia damnata ut hæretica ab Innocentio X. in nova constitutione, confirmata ab Alexandro VII. & ante illos à D. Thoma qu. 6. de malo art. unico, ubi hæc scribit: *Quidam posuerunt quòd voluntas hominis ex necessitate moveatur ad aliquid eligendum; nec tamen ponebant quòd voluntas cogereetur; non enim omne necessarium est violentum, sed solum id cuius principium est extra, unde & motus naturales inveniuntur aliqui necessarij, non tamen violenti &c. Hæc autem opinio est hæretica: tollit enim rationem meriti & demeriti in humanis actibus; non enim videtur esse meritorium vel demeritorium, quòd aliquis sic ex necessitate agit, quòd vitare non possit. Est etiam annumeranda inter extraneas Philosophiæ opiniones: quia non solum contrariatur fidei, sed subvertit omnia principia*

A *Philosophiæ moralis: si enim non sit liberum aliquid in nobis, sed ex necessitate movemur ad volendum, tollitur deliberatio, exhortatio, præceptum, & puniitio, & laus, & vituperium, circa que moralis Philosophiæ consistit.*

Eadem ratione utuntur frequenter SS. Patres, qui passim docent, sublatâ libertate indifferentiæ, frustra esse consilia, exhortationes, præcepta, & actus nostros, nec præmiò, nec poenâ, nec laude, nec vituperio dignos esse. Ita Hieronymus lib. 2. contra Iovinian. ubi ait: *Liberi arbitrij nos condidit Deus, nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur; alioquin ubi necessitas est, nec damnatio; nec corona est.*

Quòd dictum refert Augustinus libro de natura & gratia cap. 65. illudque approbat ut verissimum, certissimum, atque notissimum. Unde, ut supra vidimus, libro 3. de libero arbit. cap. 1. asserit quòd nisi motus animi, quò ad bonum vel ad malum flectimur, in nostra esset positus potestate, nec laudandus foret homo, neque culpandus, quando bene vel male agit. Item libro de fide contra Manichæos cap. 10. *Quis, inquit, non clamet stultum, præcepta dare ei, cui liberum non est quòd præcipitur facere; & iniquum damnare eum, cui non fuit potestas iusta complere?* Et in libro de duabus animabus cap. 11. *Nec hi libri obscuri scrutandi mihi erant, ut dicerem neminem vituperatione suppliciove dignum; qui aut id velit quòd iustitia velle non prohibet, aut id non faciat quòd facere non potest. Nonne ista cantant & in montibus pastores & in theatris Poète, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & Magistri in scholis, & Anistites in sacris locis, & in arce terrarum genus humanum?*

Hinc rationem eleganter prosequitur Eusebius lib. 6. de præparatione cap. 5. his verbis: *Sublatò liberò arbitrij jacebit omnis Philosophiæ, jacebit pietas, nulla erit laus virtutis, nullus fructus laboris, nec puniendi erunt improbi, nec admirandi studiosi; inutiles proptus leges; vane exhortationes, cassa oburgationes; nullum meritum, nulla merces, nec virtus erit nec vitium; si non libera voluntate, sed necessitate factorum opera nostra fiant.*

Potest etiam suaderi conclusio ratione quam insinuat S. Thomas in 2. dist. 24. quæst. 3. art. 3. ubi dicit quòd *ibi incipit genus moris, ubi primò dominium voluntatis invenitur.* Sed dominium voluntatis est per libertatem indifferentiæ, per quam in ejus potestate est agere vel non agere, aut agere hoc vel illud, ut docet idem S. Doctor 1. p. qu. 82. art. 1. ad 3. ubi ait quòd *sumus Domini nostrorum actuum, secundum quòd possumus hoc vel illud agere, & magis constabit ex dicendis articulo sequenti: Ergo libertas indifferentiæ est fundamentum moralitatis, & radix ex qua hæc proprietates in actibus humanis, veluti flores & rami progerminant, nempe quòd sint laudabiles vel vituperabiles, & capaces meriti vel demeriti.*

Confirmatur: *Idem sunt actus morales & actus humani*, ut ait S. Thomas supra qu. 1. art. 3. Sed actus purè spontanei non possunt dici humani: Ergo nec morales appellari. Minor probatur ex eodem S. Doctore ibidem art. 1. ubi sic habet: *Ille ergo actiones propriè humane dicuntur, quæ ex voluntate deliberata procedunt; id est, quæ sunt ex deliberatione rationis & electione voluntatis: Sed actus purè spontanei, & à sola coa-*

E *actibus humanis, veluti flores & rami progerminant, nempe quòd sint laudabiles vel vituperabiles, & capaces meriti vel demeriti.*

173. *Confirmatur: Idem sunt actus morales & actus humani, ut ait S. Thomas supra qu. 1. art. 3. Sed actus purè spontanei non possunt dici humani: Ergo nec morales appellari. Minor probatur ex eodem S. Doctore ibidem art. 1. ubi sic habet: Ille ergo actiones propriè humane dicuntur, quæ ex voluntate deliberata procedunt; id est, quæ sunt ex deliberatione rationis & electione voluntatis: Sed actus purè spontanei, & à sola coa-*

atione, non verò à necessitate immunes, non procedunt ex deliberatione rationis, & electione voluntatis, ut constat in amore beatifico, vel in volitione boni ut sic: Ergo non possunt dici actus morales & humani.

174. Probatur ultimò conclusio egregia ratione quam fusè prosequuntur Salmanticenses hic tract. II. disp. I. dubior. §. 2. & quæ potest sic breviter proponi. Actus nostri non alia ratione dicuntur morales, nisi quia subjacent regulis morum, & ab illis regulantur; sicut actio aliqua ex eo artificialis dicitur, quòd subditur regulis artis: Sed actus purè spontanei, & à sola coactione immunes, non possunt regulis morum subjici, nec ab eis dirigi & regulari: Ergo nec morales dici. Major patet, Minor probatur. Cùm enim regula seu lex adhibeatur actionibus, ut eas ab extremis ad medium regulæ deducat, frustra illa adhiberetur actioni, quæ non est variabilis secundum medium & extrema, sed suapte naturà invariabilis, & ad unum determinata: Actus autem purè spontanei, & à sola coactione immunes, sunt omnino invariabiles, & ad unum ex sua natura determinati, ut patet in amore beatifico, & in volitione beatitudinis in communi: Ergo illi non possunt subjici regulis morum, nec ab eis dirigi & regulari.

175. Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Proprium munus regulæ moralis est imponere modum regulato, determinando ipsum ad unum quod ratio dicitur, unde quod moraliter regulatur, supponitur indifferens ut sic vel sic determinetur: Ergo actus qui non sunt indifferentes, sed ad unum totaliter determinati, non possunt cadere sub regula morali, nec dici moraliter boni aut mali.

Dico secundò: Ut actus sint moraliter boni aut mali, meritorij vel demeritorij, non requiritur necessariò libertas contrarietatis seu specificationis, sed sufficit libertas contradictionis seu exercitij.

176. Probatur primò: Christus, dum erat viator, exercebat actus meritorios & moraliter bonos; & tamen, cùm esset ab intrinseco impeccabilis, non erat in eo libertas contrarietatis ad bonum & malum. Item Angeli in primo instanti beatitudinem meruerunt, per actum charitatis, qui fuit necessarius quoad specificationem, & liber tantum quoad exercitium, cùm in illo instanti peccare non potuerint, ut docuimus in tractatu de Angelis: Ergo ad eliciendos actus meritorios & moraliter bonos, non requiritur necessariò libertas contrarietatis & specificationis, sed sufficit libertas contradictionis seu exercitij. Unde D. Thomas qu. 24. de verit. art. 9. ad 5. dicit: *Posse peccare non facit ad meritum, sed ad meriti manifestationem, in quantum ostendit opus bonum esse voluntarium.*

177. Probatur secundò: Illa libertas sufficit ad moralitatem, quæ satis est ut actus cadant sub regulis morum, ita quòd hujusmodi regulæ possint ipsum dirigere, & de eo disponere: Sed ad hoc sufficit libertas quoad exercitium: Ergo ad merendum vel demerendum, sufficit libertas exercitij. Major patet ex dictis conclusione præcedenti, Minor probatur. Eo ipso quòd actus sit liber quoad exercitium, potest ratio & lex de illo disponere, ipsumque præcipere vel prohibere: Ergo cadit eo ipso sub regulis morum.

Confirmatur: Actus sic liber non est determinatus à natura ut sit vel non sit, sed ad utrumque

A indifferens: Ergo potest dirigi & determinari per regulas morum.

S. I I.

Solvuntur objectiones.

178. **O**BJECTIONES primò contra primam conclusionem: D. Thomas in 2. dist. 40. qu. 1. art. 1. ait: *Actus sunt in genere moris, ex hoc quòd sunt voluntarij*: Sed actus purè spontanei, ut volitio boni ut sic, & amor beatificus, sunt voluntarij, quia sunt à principio intrinseco, cum cognitione finis: Ergo sunt in genere moris. Unde idem S. Doctor qu. 19. de verit. art. 6. & in 3. sent. dist. 28. quæst. 1. art. 2. ad 2. docet actum charitatis, quò Christus Deum diligebat, fuisse meritorium. Et in resp. ad 5. sic ait: *Etiamsi liberum arbitrium Christi esset determinatum ad unum numero, sicut ad diligendum Deum (quòd non facere non potest) tamen per hoc non amittit libertatem, aut rationem laudis, sive meriti, quia in illud non coactè, sed sponte tendit, & ita est actus sui dominus.*

179. Respondeo, quòd quando S. Thomas ait actus esse in genere moris, ex hoc quòd sunt voluntarij, sumit voluntarium pro libero, non verò pro spontaneo, ut infra patebit.

Ad aliud testimonium, relictis variis solutionibus, respondetur cum Banne, Alvare, & Salmanticensibus, actum charitatis Christi Domini posse considerari dupliciter; primò, prout respicit Deum ut bonum secundum se, & hoc modo fertur in illum omnino necessariò, unde prout sic non fuit meritorius: secundò, quatenus respicit Deum secundum quòd in actu exercito est ratio diligendi creaturas; & prout sic fertur ad eum liberè, saltem quoad exercitium; & hac ratione fuit meritorius. Quemadmodum enim ipse amor divinus & increatus simul est necessarius & liber respectu diversorum: necessarius quidem, quatenus terminatur ad divinam bonitatem sumptam secundum se; liber verò, prout terminatur ad creaturas, vel (quòd idem est) ad ipsam divinam bonitatem, ut est in actu exercito ratio illas diligendi: ita etiam actus charitatis Christi Domini, & amor beatificus aliorum beatorum, quia sunt participationes formales amoris divini & increati, habent quòd secundum illam diversam terminationem objectivam, sint simul necessarij & liberi; licèt cum hoc discrimine in beatis, & in Christo, quòd in illis non sunt secundum illam rationem meritorij, defectu status viæ; cùm tamen in Christo, qui simul erat viator & comprehensor, actus charitatis ut terminatus ad essentiam divinam, quatenus erat ratio diligendi creaturas, præsertim rationales, pro quibus mori debebat, meritorius esset.

180. Dices: Idèò essentia divina secundum se considerata, amatur absque ulla prorsus indifferentia, quia prout sic est bonum infinitum clarè visum: Sed etiam prout est ratio diligendi creaturas, est bonum infinitum clarè visum, cùm sit eadem prorsus indivisibilis bonitas divinæ essentiae: Ergo pariter sub hac secunda consideratione rapit voluntatem necessariò, & absque ulla indifferentia.

Respondeo, bonitatem divinam, ut est ratio diligendi creaturas, esse quidem in se seu subiectivè infinitam; tamen formalissimè applicatam creaturis, per modum rationis illas diligendi, finitam esse, quia finito modo applicatur, si-

cut & ipsa creatura finitè illam participant. Cuius rei exemplum est in eadem essentia divina, unita per modum speciei impressæ mentibus beatorum, quæ prout unita formaliter, finita est, quia finitè unitur, licèt in se seu subjectivè infinita sit: & rursus in eadem essentia, ut continente rationem idealem equi, quæ etiam prout sic formaliter comprehensibilis est, licèt in se, seu subjectivè, incomprehensibilis sit.

181. Ex his patet solutio ad aliud testimonium: nam D. Thomas ibi solum intendit, quòd etsi liberum arbitrium Christi esset determinatum ad unum, scilicet ad dilectionem Dei, quoad perfectiones necessarias, poterat tamen mereri, quia cum tali determinatione remanebat liber & indifferens quantum ad exercitium, seu indifferentiã & libertate contradictionis, ad eandem dilectionem Dei, prout est ratio diligendi creaturas. Unde solum vult in actu necessario posse reperiri laudabilitatem & meritum, non ex ea parte quæ necessarius est, sed pro ea quæ liber est libertate contingentia, non entitativã, sed terminativã: alioquin sibi apertè contradiceret, ac destrueret primam responsionem quam ibidem præmittit; in ea enim asserit Christo convenire libertatem ad meritum necessariam, quia licèt determinatus sit ad bonum in genere, libertatem nihilominus ac indifferentiam habet circa varia specie ac numero bona. *Dicendum (inquit) quòd liberum arbitrium Christi non erat determinatum ad unum secundum numerum, sed ad unum secundum genus, scilicet ad bonum. Quam solutionem clarioribus verbis expressit 3. p. qu. 18. art. 4. ad 3. Dicendum quòd voluntas Christi, licèt si determinata ad bonum, non tamen est determinata ad hoc vel ad illud bonum; & idèò pertinet ad Christum eligere per liberum arbitrium confirmatum in bono.*

182. Instabis: Ergo perperam assignavit D. Thomas, pro ostendenda libertate actus dilectionis in Christo, hanc causalem: *quia in illum non coactè, sed sponte tendit*: Sed debebat dixisse, quia adhuc respectu istius actus, ut terminati ad creaturas, habet indifferentiam.

Sed nego consequentiam: Licèt enim spontaneitas, seu negatio coactionis, non sit ratio formalis, fundans in dilectione Christi laudabilitatem & meritum, est tamen ratio permittendi in eadem dilectione, ut terminata ad creaturas, indifferentiam contradictionis, fundantem rationem laudabilitatis & meriti: quia si dilectio beata Christi esset coacta, nullo modo posset esse libera, libertate contradictionis, nec consequenter meritoria: ut ergo S. Thomas salvet actum dilectionis in Christo, sub aliqua sui consideratione fuisse liberum, libertate contradictionis, ac proinde meritorium, rectè hanc causalem assignat, *quia in illum non coactè sed sponte tendit*: additque, & ita est sui actus dominus: quia, ut dixi, spontaneitas seu negatio coactionis, est ratio permittendi dominium, ac indifferentiam contradictionis in dilectione Christi beatifica, ut ad creaturas terminata.

183. Pro completa hujus difficultatis resolutione, advertendum est, quòd quamvis de fide certum sit, ad merendum vel demerendum in nobis viatoribus libertatem indifferentiæ requiri, non tamen in Christo; quia Innocentius X. in nova constitutione definiens ad merendum vel demerendum non sufficere libertatem à coactione, sed requiri libertatem à necessitate, loquitur expres-

184. sè de merito aut demerito hominis in statu naturæ lapsæ: unde quamvis diceretur Christum, Angelos, vel homines in statu innocentia, per actus purè spontaneos meruisse, nihil prædictæ constitutioni repugnans assereretur. Porro non eò hæc addo, quòd negem Christum in merendo liberum fuisse libertate indifferentiæ, cum maxime liber fuerit; sed quòd negem illum eo modo quo nos liberi sumus, liberum fuisse; & ut distinguam certa fidei dogmata à conclusionibus vel opinionibus Theologicis, quæ pari certitudine & firmitate non gaudent.

185. Objicies secundo: Amor beatificus, ut terminatur ad Deum secundum se, est actus omnino necessarius: Sed ut sic est moraliter bonus: Ergo ad bonitatem moralem non requiritur necessariò libertas indifferentiæ. Major patet, Minor probatur primò. Quia amor Dei in patria habet eandem bonitatem, quam habebat in via, cum tendat in idem objectum: Sed in via est bonus moraliter: Ergo & in patria. Secundo, quia in patria facit hominem perfectum, sanctum, & moraliter bonum, sicut in via. Tertiò, quia in patria retinet oppositionem moralem cum odio Dei, quam habebat in via. Denique, quia nisi esset bonus moraliter, careret aliqua perfectione quam habet amor viæ, essetque proinde minus perfectus: quod admitti non potest.

186. Respondeo concessa Majori, negando Minorem. Ad cuius primam probationem dicendum, quòd amor Dei in patria habet eandem bonitatem ex parte operis, quam habebat in via, non tamen ex parte operantis: quia licèt tendat in idem objectum, non tamen eodem modo; in via enim liberè in illud tendit, in patria verò necessariò. Sicut licèt motus primò-primi & indeliberati versentur circa idem objectum, ac actus deliberati; quia tamen isti tendunt in illud cum advertentia & libertate, sunt moraliter boni vel mali, non verò illi.

187. Ad secundam respondeo, quòd licèt amor beatificus, ut terminatur ad Deum, defectu libertatis careat bonitate morali & subjectiva, ratione cuius actus imputatur & meritòrius est; quia tamen est bonus objectivè, utpote tendens in objectum bonum & rationi consonum, facit hominem perfectum, sanctum, & bonum moraliter, & retinet oppositionem moralem cum odio Dei, quam habebat in via. Per quod patet ad tertiam probationem.

188. Ad ultimam dicatur, eandem & longè majorem perfectionem eã quam habet amor viæ, ratione moralitatis, reperiri eminenter in amore patriæ, ratione physicæ entitatis, & determinationis necessariæ ad suum objectum: unde non idèò erit absolutè minus perfectus, quamvis non sit in eo bonitas moralis; sicut non est minus perfectus, quia caret libertate, quàm amor viæ, qui est liber. Addo, prædictum amorem non carere absolutè bonitate morali, sicut absolutè non caret libertate: quia licèt ad Deum secundum se terminetur necessariò, ad ipsum tamen, ut est in actu exercitio ratio diligendi creaturas, terminatur liberè, & ut sic participat moralitatem, sicut in solutione præcedentis objectionis declaravimus.

